

»Trebali li nam umorna i bezvoljna Hrvatska?«

Jure Gabrić

»Zar ne osjećamo da se i u Hrvatskoj u dubljim slojevima društva nalazi klica umora i nezadovoljstva? Zar nam uistinu treba umorna i bezvoljna Hrvatska?« – riječi su nadbiskupa Josipa Bozanića izgovorene pred tisućama zagrebačkih hodočasnika u nacionalnom marijanskom svetištu u Mariji Bistrici 12. rujna o. g. Ovakav dojam i ocjena mogli su biti izrečeni i znatno ranije, uz napomenu da se ne odnose samo na »dublje slojeve društva«, nego i na golemu većinu cjelokupnog pučanstva u Hrvatskoj. Stoga nije pretjerano reći da je ugroženo i samo mentalno zdravlje čitavoga nacionalnog korpusa. Rezultat takvoga stanja mogu biti i pokazatelji o sve negativnijem raspoloženju građana spram ulaska Hrvatske u Europsku uniju i sve manji interes birača za izlazak na izbore za tijela političke vlasti, lokalne i državne. Jednostavno i bez pretjerivanja može se konstatirati: nezadovoljstvo i beznadežna postadoše sindrom u mentalnome zdravlju nacije.

No sama ocjena i konstatacija neće promijeniti postojeće stanje (kao što ni dijagnoza internista ne ozdravlja bolesnika), koje već ima dalekosežne negativne posljedice u svakidašnjem životu pojedinaca (mnogi se mladi ne vjenčaju, a mnogi i napuštaju Domovinu) i obitelji (gotovo trećina obitelji je bez djece, a mnogo je i rastava braka); a i svake nas je godine desetak tisuća manje, pa je u pitanju dugoročno i sam opstanak nacije. To se negativno očituje u gospodarskom, kulturnom i duhovnom životu, što će reći i u cjelokupnom nacionalnom razvoju (ako se o njemu još može govoriti).

Eto, uz sva dosadašnja upozorenja, sada imamo i bistričko upozorenje uglednoga nacionalnog crkvenog premeta. No, kao i za sva dosadašnja (medijska, u stručnoj javnosti, u sabornici i drug-

dje) najvažnije je jesu li ga i kako čule uši koje su ga trebale čuti. Naime, zadovoljstvo i nezadovoljstvo, nada i beznade, pojedinca i nacije, imaju svoju osobnu i društvenu, materijalno-egzistencijalnu i kulturno-duhovnu dimenziju. Stoga i rješenja i izlaze iz postojećega nezadovoljstva i beznada treba tražiti u društvenim, ali i u crkvenim strukturama. Prava su rješenja moguća tamo gdje se poštuje kompetencija svih sudionika (društveno-kulturnih i vjerničko-crkvenih), ali i gdje postoji otvorenost za suradnju tamo gdje je ona neminovna.

Primjerice, na području odgoja za vrednote i cjelokupan životni smisao, uz sve odgojne ustanove, trebaju biti odgovarajuće uključene i vjerske zajednice, jer bez odgoja za transcendentiju nema potpunog odgoja ni za egzistenciju. No, nije riječ samo o formativno-informativnom odgoju, edukaciji, nego i o onom životno-formativnom, koji pretpostavlja stvarna životna opredjeljenja za određene vrednote (npr. istinu, pravdu, dobrotu, vjernost, solidarnost...). To nije moguće postići bez svjedočkog življenja onih koji imaju ulogu odgajatelja u obitelji, školi, vjerničkoj zajednici, državnoj ustanovi, javnim medijima i drugdje.

I u društvenim strukturama (gospodarskim, kulturnim, političkim...), uz sva pravila i zakone znanosti i struke, u razvojnim procesima treba voditi brigu i o čovjekovoj osobnosti i dostojanstvu te o socijalnim potrebama pojedinca i obitelji. Ako se prisjetimo da se u gotovo polustoljetnoj ateizaciji u obrazovanju i kulturi nije moglo sustavno odgajati za transcendentne vrednote i postojanu osobnost, u vremenu bezočne privatizacije i tajkunizacije urušilo se i ono što je postignuto u zadovoljenju socijalnih potreba u doba socijalizma, a javna neodgovornost u društvenom i državnom sektoru, korumpiranost i neefikasnost pravne države olovni su utezi na putu postizanja i minimalnih poboljšanja u svekolikoj životnoj drami tolikih socijalnih i drugih stradalnika, ne samo onih ratnih nego i poratnih.

Nije pretjerano reći da nam prijete produbljivanje svekolike krize u društvu (gospodarske i depopulacijske) uz širenje nezadovoljstva i beznada, ako se ubrzano ne dogode promjene u bitnim područjima društveno-ekonomskog i kulturno-duhovnog razvoja i menedžmenta. No, za sada je teško nazreti projektante i nosioce takvih promjena, bilo u društveno-razvojnom bilo u kulturno-duhovnom području. Naime, ni na jednoj strani nema spremnosti za kritičko-analitički pristup i konkretizaciju osobne odgovornosti, a

kritika se obično upućuje onoj drugoj strani, ili onim prethodnim obnašateljima vlasti. Isto tako nema spremnosti za koordinaciju i kooperativnost u pronalaženju jedinstvenih rješenja značajnih za cjelokupni razvoj nacije i društva. Ovakvo stanje nije manje opasno od izvanjske ugroženosti nacionalne sigurnosti, samo što posljedice ne izgledaju katastrofične u kraćem razdoblju. Stoga nije neumjesno govoriti o potrebi izvanredne mobilizacije svih duhovnih, kulturnih, znanstvenih, gospodarskih i društvenih potencijala u prepoznavanju ozbiljnosti i složenosti traumatiziranosti nacionalnog bića, u gotovo svim segmentima. Bez takve spoznaje nije moguće odrediti ni pravu dijagnozu stanja, a još manje prave lijekove i terapiju.

U svemu je najnepovoljnija činjenica to što, uz konstatacije o traumatičnosti sveopćega stanja, nema spremnosti da se ide u pojedinačne specijalističke (znanstveno-stručne) dijagnoze u određenim sektorima (npr. u kulturi, duhovnosti, odgoju, gospodarstvu, javnim medijima, političkom životu, socijalnoj skrbi...), postoje samo pojedinačni slučajevi, a još manje da se na temelju takvih ocjena dođe do globalnih dijagnoza i rješenja. Stoga bi možda prva dijagnostika trebala poći upravo od stanja svekolike podijeljenosti u društvu, koja u svojoj enormnosti može biti i najvećom preprekom u istinskom spoznavanju problema, a onda i u pronalaženju odgovarajućih rješenja. Stoga najprije treba upitati za uzroke takve podijeljenosti, koja je najčešće određena pojedinačnim, odnosno grupno-staleškim interesima, što je legitimno, ali ne doseže i sveopće probleme i ciljeve društvenog razvitka, bez čega nema ni boljitka u pojedinačnim dijelovima i područjima.

Možda se glavni uzroci takvoga stanja nalaze u nedovoljnoj formiranosti građanske svijesti, osobne, obiteljske, staleške, nacionalne ... Mnoge generacije nisu u odgoju i obrazovanju stekle cjelovitu moralnu, duhovnu ni kulturnu formaciju, a ta činjenica ima teške posljedice u odgoju i obrazovanju i nakon demokratskih promjena, jer su ostali isti odgajatelji i nastavnici, počevši od obiteljskog do onog školskog odgoja i obrazovanja. Brzopleto i nasilno nije se moglo ispraviti »krivu Drinu«, ali još manje se može ispraviti zaboravom i previdom istine. Stoga se iz dana u dan potvrđuje da nam za nove promjene i iskorake u uspješno građansko društvo, i prije ulaska u EU, nedostaju ljudi moralno, duhovno i znanstveno profilirani, ljudi koji će imati stručno radni, ali i moralni autoritet. To se odnosi na svekoliku društvenu stvarnost, a

posebice na javni život, državnu upravu, sudstvo i politički život. Potvrda su tomu i smjene političkih garnitura na vlasti, dok istodobno problemi u javnoj upravi, sudstvu, školstvu, zdravstvu i dr. i dalje ostaju neriješeni.

Tu istinski ništa ne znače ni izborno-promidžbeni slogani poput onih »pokrenimo Hrvatsku«, ili: hoćemo Hrvatsku blagostanja, socijalne pravde i dr. Sve to podsjeća na vremena parolaštva i davanja obećanja bez pokrića, a u konačnici rezultira razočaranjem u novu garnituru vlasti i čekanjem isteka mandata i novog »miješanja karata« u saborskim klupama. Tamo gdje se ni prividnim promjenama, kao što su promjene stranačkih garnitura na vlasti, ništa kvalitetno ne mijenja, postoje svi izgledi za beznade i gubljenje razvojne perspektive, kao što se to u nas dogodilo. Rezultat može biti samo još dublji pad u nezadovoljstvo i letargiju ili javni bunt, kojemu je teško predvidjeti ishod. U jednom ili drugom slučaju, teško se izlazi iz kaosa i nereda, što može rezultirati i kolapsom nacionalnih razmjera. To može ozbiljno ugroziti i samu elementarnu suverenost nacije i države, što nas onda može vratiti u stoljeća podaništva i obespravljenosti svake vrste.

Možda još sve šanse nisu propuštene a ni lađe potonule, ali samo pod uvjetom da postoji sveopći konsenzus o ozbiljnosti i dramatičnosti stanja te svijest o tome da je opstojnost suverene i prosperitetne Hrvatske uvjet bez kojeg nisu mogući ni drugi suvereniteti i prosperiteti; pojedinačni, obiteljski, regionalni, kulturni, gospodarski, nacionalni. Osobito nije moguće živjeti kao svoj na svomu, a to je bio neostvareni san mnogih stoljeća i mnogih naraštaja na ovim prostorima. Mi smo taj san dosanjali, ali nam se zbog nebudnosti i nejedinstva može dogoditi ružno buđenje u ružnoj i neželjenoj stvarnosti. Da se to ne dogodi, treba ujediniti glave i srca pod krovom jedine nam Croacije – rekao bi nam to i slavni pjesnik s početka minuloga stoljeća, koji govoraše podjednako i glavom i srcem. To nam govore i bezbrojni vapaji pređa te muke, rane i smrti onih što i živote položiše za slobodu »Lijepa naše«, a silno nas obvezuju i sadašnji i budući naraštaji, što dom i Domovinu trebaju kao kruh svagdašnji i bez koje je svaki kruh gorak i sa »sedam kora«...